

KS. JÓZEF KRUKOWSKI

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM KANONISTÓW W SIEDLCACH

W Seminarium Duchownym w Siedlcach 17 i 18 IX 1974 r. odbyło się sympozjum zorganizowane przez Sekcję Prawa Kanonicznego przy Komisji Episkopatu Polski ds. Nauki, poświęcone niektórym problemom związanym z reformą prawa kanonicznego. Wzięło w nim udział 54 profesorów Wydziałów Prawa Kanonicznego KUL, ATK i seminariów duchownych z całej Polski. Przed rozpoczęciem obrad została odprawiona msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem ks. bpa dra Jana Mazura, ordynariusza siedleckiego, który również wygłosił kazanie na temat inspirującej roli Soboru Watykańskiego II dla prac nad reformą prawa kanoniczne-

go. Otwarcia obrad dokonał i przebiegiem ich kierował ks. prof. dr hab. Paweł Pałka, dotychczasowy przewodniczący sekcji. Przedmiotem obrad było 6 referatów.

Tematem pierwszego referatu był *Schemat nowego prawa karnego*. Zapowiedziany prelegent ks. prof. dr hab. A. Scheuermann z Uniwersytetu w Monachium na kilka dni przed sympozjum odwołał swój przyjazd, wobec tego ks. prof. dr hab. Marian Myrcha (ATK) przedstawił własny referat na ten temat. Podał w nim ogólną charakterystykę nowego projektu kościelnego prawa karnego (*Schema documenti quo disciplina sanctionum seu poenarum in Ecclesia Latina denuo ordinatur*), zwracając szczególną uwagę na zmiany, jakie są w nim zawarte w stosunku do obowiązującego Kodeksu Prawa Kanonicznego. Przede wszystkim godne uwagi jest to, iż zachowując podział przepisów karnych na dwie części, tj. ogólną i szczegółową, redaktorzy schematu dokonali znacznej redukcji przepisów karnych. Słuszna jest, zdaniem prelegenta, troska redaktorów o dostosowanie prawa karnego do aktualnych potrzeb Kościoła oraz o zastosowanie nowoczesnej techniki legislacyjnej, jednak brak ścisłości w formułowaniu wielu nowych przepisów stanowi ujemną stronę schematu. Znaczną część swego referatu ks. prof. Myrcha poświęcił analizie porównawczej pojęcia przestępstwa, poddając krytyce zbyt elastyczną koncepcję przestępstwa, jaka występuje w schemacie. Według schematu przestępstwem kościelnym ma być wszelkie naruszenie prawa bożego lub kościelnego, jeśliby wynikło lub mogło z niego wyniknąć zgorszenie (*scandalum*). Nie można zaakceptować tej propozycji, gdyż jest obca nowoczesnemu prawu karnemu, jak również jest krokiem wstecz w stosunku do pojęcia przestępstwa, określonego w kan. 2195 KPK. Należałoby więc zatrzymać ten kanon. Podobnie należałoby — zdaniem prelegenta — utrzymać dotychczasową zasadę, według której podstawą odpowiedzialności jest nie tylko wina umyślna, lecz również wina nieumyślna. Godne aprobaty są natomiast inne zasady, jakie zostały przyjęte przez redaktorów nowego prawa karnego, a mianowicie: redukcja kar *laetae sententiae*, zniesienie skutków kar kościelnych na forum wewnętrznym, a w związku z tym wprowadzenia zwalniania z tych kar tylko w zakresie zewnętrznym. Ponadto prelegent scharakteryzował zmiany dotyczące różnego rodzaju kar kościelnych oraz kar za poszczególne przestępstwa.

W dyskusji nad powyższym referatem zabierali głos: ks. doc. dr hab. R. Sobański, ks. prof. dr hab. M. Żurowski, ks. doc. dr hab. J. Krukowski, ks. dr. W. Rymarz, ks. dr. Jurzysta. Dyskutanci zwrócili uwagę na zagadnienie celu kary kościelnej oraz na trudności, jakie wynikają z dotychczasowego i proponowanego w schemacie sposobu zwalniania z tych kar. W szczególności zarysowała się różnica zdań na temat celu, jakiemu ma służyć kara kościelna. Jedni stanęli na stanowisku, iż celem tym ma być przede wszystkim poprawa przestępcy (ks. Krukowski, ks. Jurzysta, ks. Rymarz). Drudzy zaś utrzymywali, iż donioślejsze znaczenie ma tu ochrona społeczności i odwet za wyrządzone zło (ks. Sobański, ks. Żurowski, ks. Myrcha).

Drugi referat wygłosił ks. prof. dr hab. Marian Żurowski (ATK) nt. *Refleksje nad nowym schematem prawa kanonicznego dotyczącym sakramentu pokuty*. Na wstępie prelegent podkreślił, iż schemat ten nie jest jeszcze opublikowany, ale był już poddany pod dyskusję na sympozjum kanonistów włoskich. Następnie przedstawił przewodnie myśli zawarte w schemacie, tj. inspirującą rolę nauki Soboru Watykańskiego II o pokucie oraz następujące kwestie szczegółowe: warunki udzielenia absolucji wielu penitentom (absolucji generalnej), sposoby spowiadania wiernych w zależności od miejscowych warunków, nową formułę absolucji oraz samą naturę władzy udzielania absolucji od grzechów. Godne uwagi — zdaniem prelegen-

ta — jest to, iż w schemacie nie mówi się już o jurysdykcji zakresu wewnętrznego, jak w prawie kodeksowym, ale o władzy udzielania abszolucji, czyli władzy odpuszczania grzechów.

Nad powyższym referatem wywiązała się bardzo ożywiona dyskusja, w której udział wzięli: ks. prof. dr P. Pałka, ks. prof. dr E. Barbasiewicz, ks. dr Bodański, ks. doc. dr P. Hemperek, ks. prof. dr J. Rybczyk, ks. dr Rymarz, ks. doc. dr Sobański, ks. dr W. Góralski, ks. dr Z. Ruszczak. W dyskusji zwrócono uwagę na to, iż trzeba wyróżnić dwa aspekty sakramentu pokuty, tj. aspekt parwny i psychologiczno-moralny. W nowym schemacie ten drugi aspekt został bardziej niż dotychczas uwydatniony. Poza tym poruszone zostały następujące kwestie: warunki zwalniania penitentów od obowiązku wyznawania grzechów, uniwersalny charakter władzy abszolucji przysługującej kapłanowi, warunki posługiwania się nową formułą abszolucji.

Trzeci referat: *Współdział w przestępstwie*, został wygłoszony przez ks. prof. M. Myrchę. Prelegent omówił różne sposoby regulowania w prawie karnym odpowiedzialności za przestępstwo popełnione przez kilku ludzi, biorąc pod uwagę, że ich rola w takim przestępstwie może być różna (sprawstwo, współsprawstwo, pomocnictwo, podżeganie). W aspekcie porównawczym przedstawił on różne koncepcje rozwiązania tego zagadnienia, którym hołdują współczesne kodeksy karne, świeckie oraz *Kodeks prawa kanonicznego* (kan. 2209) i schemat nowego prawa karnego (kan. 15). We współczesnym prawie karnym wyróżnia się następujące rozwiązania: odpowiedzialność zbiorowa, wina akcesoryjna, teoria współdziałania w przestępstwie jako przestępstwo *sui generis* oraz wysunięta przez polskich teoretyków prawa karnego (Makarewicz) koncepcja sprawstwa pośredniego. Kodeks Prawa Kanonicznego oraz nowy projekt prawa karnego idą po linii koncepcji winy akcesoryjnej. Zdaniem prelegenta koncepcja ta nie jest sprawiedliwa, gdyż według niej podżegacz i pomocnik odpowiadają za winę sprawcy, a nie za swoją. Należy więc przyjąć do prawa kanonicznego polską koncepcję sprawstwa pośredniego. W dyskusji nad powyższym referatem zabierali głos: ks. prof. M. Żurowski, ks. prof. dr hab. T. Pawluk, ks. doc. Sobański. Zwrócili oni uwagę na różne formy współdziałania w przestępstwie oraz kontynuowali dyskusję nad niektórymi problemami związanymi z częścią szczegółową schematu nowego prawa karnego (skutki ekskomuniki, natura środków karnych i środków poprawczych).

Czwarty z kolei referat pt. *Zagadnienie wstępu do nauki prawa kanonicznego* przedstawił ks. doc. dr hab. Remigiusz Sobański. Nawiązując do dekretu Soboru Watykańskiego II o formacji kapłańskiej (*Optatum totius* n. 16) prelegent podjął próbę przeprowadzenia rewizji dotychczasowego podziału nauk prawnych i sposobu nauczania prawa kanonicznego. Przede wszystkim stwierdził, iż nauczanie prawa kanonicznego nie może ograniczać się do interpretacji obowiązujących przepisów (dogmatyka prawa), jak to było uprawiane zgodnie z programem studiów z r. 1917, ustalonym przez Kongregację dla Seminariorów i Uniwersytetów. Naukę prawa kanonicznego należy uprawiać wielopłaszczyznowo. W szczególności zaś trzeba uwzględnić specyficzną naturę społeczności kościelnej oraz stosować nowoczesną metodę prawniczą. Wyszukując konkretne sposoby rozwiązania tego problemu, postawił postulat, aby na wzór teorii państwa i prawa — uprawianej przez współczesnych teoretyków prawa świeckiego — do nauki prawa kanonicznego wprowadzić teologię prawa kanonicznego i teorię prawa kanonicznego. Teologia prawa kanonicznego winna być oparta na idei sakramentalności Kościoła. Tego postulatu nie spełniały dotychczasowe podręczniki wstępu do nauki prawa kanonicznego. Wykłady prawa kanonicznego — jego zdaniem — należy poprzedzić wstępem obejmującym: filozofię prawa, teorię prawa i teologię prawa kościelnego.

W dyskusji nad powyższym referatem zabierali głos: ks. prof. Pałka, ks. dr Barbasiewicz, ks. dr Jurzysta, ks. dr Rymarz, ks. doc. Hemperek, ks. doc. Krukowski, ks. prof. Myrcha i ks. B. Zubert. Wypowiedzieli się oni na temat teoretycznych i praktycznych konsekwencji wprowadzenia do nauki prawa kanonicznego i do nauczania zaproponowanej przez prelegenta teologii prawa kościelnego. Zwrócili uwagę również na stosunek teologii prawa do innych działów nauki prawa kanonicznego, a mianowicie do teorii prawa, do kościelnego prawa publicznego oraz do projektu fundamentalnego prawa Kościoła.

W piątym referacie ks. dr Wojciech Góralski (Płock) omówił *Status duchowieństwa w projekcie nowego Kodeksu prawa kanonicznego*. W oparciu o relacje nt. schematów nowego prawa osobowego przedstawił on następujące zagadnienia: przynależność duchownych do kościelnych jednostek terytorialnych, prawa i obowiązki duchownych, utrata przynależności do stanu duchownego. Powyższe zagadnienia zostały przez prelegenta potraktowane w aspekcie porównawczym, tzn. uwydatnił zmiany, jakie są wprowadzone do projektu w stosunku do prawa kodeksowego. W szczególności omówił następujące zagadnienia: inkardynacja i ekskardynacja duchownych, prawa i obowiązki duchownych, całkowite pominięcie przywilejów duchownych, wprowadzono natomiast obowiązek korzystania z przewidzianych przez prawo świeckie poszczególnych państw zwolnień od świadczenia ciężarów społecznych (np. zwolnienie od obowiązkowej służby wojskowej). W dyskusji nad powyższym referatem wzięli udział: ks. doc. Krukowski, ks. dr Ruszczak i ks. dr Jurzysta. Ks. Krukowski zauważył, iż zmiany, jakie występują w schemacie prawa osobowego, korespondują ze zmianami wprowadzonymi do schematu prawa karnego. W obu schematach zaniechano użycia terminu „*reductio ad statum laicalem*”, a wprowadzono nowy termin „*amissio status clericalis*”. Wiąże się to ze zniesieniem kary depozycji i degradacji. Zwrócił również uwagę na brak w schemacie wzmianki o obowiązku duchownych do świadczenia posługi religijnej świeckim. Ks. Jurzysta wyraził ubolewanie, iż w dyskusji nad reformą prawa kanonicznego nie są konsultowani w szerokim zakresie duszpasterze, mimo że są oni współodpowiedzialni za Kościół.

Ostatni, szósty referat pt. *Akty administracyjne w prawie kanonicznym* przedstawił ks. doc. dr hab. Józef Krukowski (KUL). Na wstępie autor stwierdził, że w ramach przebudowy całego systemu prawa kanonicznego tworzy się nowy jego dział, zwany prawem administracyjnym. Wprowadzenie tego działu jest związane z tendencją do ściślejszego określenia wzajemnych relacji między władzą a jednostką oraz do zabezpieczenia jednostce należytej ochrony prawnej. Jednym zaś z węzłowych zagadnień prawa administracyjnego jest zagadnienie aktu administracyjnego. Dalsze rozważania prelegent zawęził do dwu kwestii: 1. pojęcie aktu administracyjnego; 2. motyw zaskarżenia aktu administracyjnego do trybunału administracyjnego. Omawiając pojęcie aktu administracyjnego, wskazał przede wszystkim na różnice, jakie zachodzą między tym aktem a aktem normatywnym, czyli prawotwórczym, i aktem sądowym, czyli wyrokiem. Celem ustalenia motywu zaskarżalności aktu administracyjnego przeprowadził interpretację wyrażenia „*quoties contendatur actum ipsum legem violasse*” art. 106 konstytucji *Regimini Ecclesiae Universae*. W dyskusji nad tym referatem, w której zabierali głos ks. dr Zabała, ks. prof. Żurowski, ks. prof. Myrcha, ks. dr Kobyliński i ks. mgr Cz. Swiniarski, poruszono najbardziej kontrowersyjne kwestie: kryteria podziału władzy kościelnej na prawodawczą, sądowniczą i administracyjną, oraz zakres motywu zaskarżalności aktu administracyjnego, wzajemne relacje między interesem prywatnym (dobrem jednostki) a interesem publicznym (dobrem wspólnym).

Podczas sympozjum dokonano wyboru nowego kierownictwa Sekcji Prawa

Kanonicznego, gdyż upłynął już okres kadencji dotychczasowego kierownictwa. Przewodniczącym sekcji został wybrany ks. prof. M. Myrcha, zastępcą przewodniczącego — ks. doc. P. Hemperek, a sekretarzem — ks. dr E. Szafrowski.

Zamykając obrady ks. prof. P. Pałka złożył wyrazy wdzięczności ks. bpowi drowi Janowi Mazurowi, ordynariuszowi siedleckiemu, i gospodarzom Seminarium Duchowego w Siedlcach za nadzwyczaj gościenne przyjęcie uczestników sympozjum i zabezpieczenie warunków materialnych.
